

Висновки. По-перше, духовно багатою людиною вважають людину, яка живе в гармонії із собою і світом, у якої сформовані духовні цінності, тобто ті якості й риси, життєві установки, що існують для кожної людини й становлять її ідеал. Саме тому ми вважаємо, що усвідомлення власних особистісних ролей є запорукою розвитку духовності людини.

По-друге, отримані результати свідчать про доцільність використання тренінгових заходів для розвитку свідомих ролей особистості. Засоби арт-терапії дозволяють підвищити здатність молоді до самоаналізу, усвідомленого ставлення до образу «власного Я», що незмінно призводить до особистісного й духовного розвитку людини.

По-третє, тренінгове заняття, спрямоване на розвиток свідомого типу ролі, потребує як емоційної, так і когнітивної зацікавленості від учасників. Саме тому ми рекомендуємо проводити цей тренінговий захід з особами, що мають сильну мотивацію або включати запропоновану вправу до програми тренінгів і проводити його не раніше третього заняття.

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Горностай П. П. Личность и роль : Ролевой подход в социальной психологии личности / П. П. Горностай. – К. : Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.
3. Одінцова А. М. Психологічні тенденції особистісних проявів студентів із різними типами життєвих ролей / А. М. Одінцова // Психологічні перспективи. – 2014. – Вип. 23. – С. 238–251.
4. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – [2-е изд.]. – М. : Педагогика, 1976. – 416 с.
5. Титаренко Т. М. Про особистість з любов'ю / Т. М. Титаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 12 (105). – С. 51–55.
6. Turner R. H. Role-taking, role standpoint, and reference group behavior / R. H. Turner // American Journal of Sociology. – 1956. – V. 61. – P. 316–328.

УДК 159.9

*Архімандрит Іоасаф
(Владислав Перетяцько)*

ФОРМУВАННЯ Й ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті висвітлено проблему формування ціннісних орієнтацій молоді й трансформації ціннісної сфери особистості в контексті волонтерської діяльності. Головними рисами ціннісних орієнтацій волонтерів є толерантність, доброта, милосердя, людська гідність, свобода вибору, моральність, відповідальність, громадянський обов'язок. Залучення молоді до волонтерської діяльності сприяє формуванню соціально-значимих моральних цінностей і становлення духовної зрілості особистості.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, моральні цінності, духовність, волонтерська діяльність, молодь.

The article highlights the problem of the formation of value orientations of young people and the transformation of the values of the individual in the context of volunteering. The main

features of value orientations of volunteers is tolerance, kindness, mercy, human dignity, freedom of choice, morality, responsibility, and civic duty. Attracting young people to volunteering contributes to the formation of socially important moral values and spiritual maturity of the person.

Keywords: *guiding values, moral values, spirituality, volunteering, young people.*

Актуальність проблеми. У зв'язку зі складними процесами трансформації українського суспільства та загальною антропологічною кризою надзвичайно актуальним виявляється дослідження цінностей та ціннісних орієнтацій особистості та суспільства, а особливо – молоді. Основними напрямками вивчення ціннісно-сислової сфери молоді в сучасному суспільстві є соціологічні та психологічні дослідження, зокрема вивчення механізмів і чинників формування й трансформації ціннісних орієнтацій.

Метою статті є аналіз ціннісної сфери сучасного українського суспільства й зокрема молоді та висвітлення значення волонтерської діяльності як фактору формування ціннісних орієнтацій духовно і психологічно здорової молоді людини.

Аналіз досліджень ціннісних орієнтацій сучасного українського суспільства. Одним із важливих напрямів сучасних аксіологічних досліджень в Україні є вивчення динаміки ціннісних орієнтацій на рівні суспільства та нації. В останні два десятиріччя спостерігається суттєве підвищення інтересу до вивчення цієї проблеми. Це пов'язано з тим, що сучасний розвиток нашого суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, що зумовлено пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Глобалізаційні процеси суттєво впливають і на зміну традиційної системи цінностей національної культури, моралі, а також на духовний стан особистості, а саме – на її духовні цінності й світоглядні орієнтації.

Для багатьох українських учених (В.С.Бакіров, О.М.Балакірева, В.М.Ворона, Г.Г.Гараніна, Н.М.Головач, А.Т.Гордієнко, І.В.Жданова, О.Г.Злобіна, В.А.Малахов, В.С.Пазенок, А.О.Ручка, М.О.Шульга) проблема дослідження трансформацій та зміни цінностей стала провідною темою.

У цих працях основний наголос робиться на тому, що людська діяльність немислима без цінностей, які надають їй цілеспрямованого смислу. Сучасні трансформаційні процеси спонукають до зміни цінностей, породжуючи чимало болючих проблем у суспільстві, котрі не завжди можна пояснити об'єктивною логікою розвитку [3].

Трансформація ціннісних орієнтацій українського суспільства стала також темою багатьох соціологічних досліджень упродовж останніх років, зокрема таких, як національні репрезентативні опитування населення України, проведені Центром «Соціальний моніторинг» та Українським інститутом соціальних досліджень: «Ціннісні орієнтації населення – 1996», «Ціннісні орієнтації населення – 1999», моніторингове опитування громадської думки населення України, яке щомісяця проводиться Українським інститутом соціальних досліджень та Центром «Соціальний моніторинг» за національною репрезентативною вибіркою та багато інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із ціннісної проблематики вказує на те, що на сучасному етапі науковці окреслюють духовну кризу українського суспільства, одним із проявів якої є те, що увага людини направлена не на усвідомлення сенсу свого буття, а переважно на матеріальне благополуччя й особистісний успіх, престиж та соціальний статус.

Найбільш узагальнюючий аналіз динаміки ціннісних орієнтацій індивідуальних та колективних суб'єктів сучасного українського суспільства за період 1991–2011 рр. представлений у науковій доповіді «Ціннісні орієнтації українського суспільства» [1]. Емпіричною базою цього дослідження слугували первинні та вторинні дані замірів соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України, а також замірів соціологічного омнібуса «Українське суспільство».

У цьому дослідженні проаналізовано динаміку основних ціннісних установок громадян України, виявлена ієрархія пріоритетів, з'ясовано, як сьогодні відбуваються зміни системи цінностей, зокрема в контексті їх формування в поколінному вимірі, а також показане формування та відображення ціннісної «мапи» України.

Основними висновками цього соціологічного дослідження можна вважати такі положення: 1) аналіз динаміки співвідношення пріоритетності матеріалістичних/постматеріалістичних цінностей указує на те, що практично за всіма ціннісними виборчими блоками системи вибір українців спрямований у напрямі пріоритетності саме матеріалістичних цінностей; 2) за останні 20 років відбулося зростання протестності та значення ліберальних цінностей; 3) у дослідженні зафіксовано високу оцінку значущості освіти, що, однак, є інструментальною цінністю, яка фіксує уявлення населення про освітні цінності як необхідний інструмент реалізації матеріалістичних цінностей; 4) у системі цінностей нашого населення виразно виділяється синдром домінантних цінностей, пов'язаних із сім'єю, дітьми, здоров'ям і добробутом людей, реалізація яких забезпечує безпеку людей, їх індивідуальне й групове виживання в скрутні часи радикальних суспільних перетворень; 5) можна стверджувати про поступове «дрейфуюче» засвоєння модерністських цінностей; 6) українське суспільство живе у своєрідному подвійному інституційному просторі, де старі й нові інститути забезпечують своїм суперечливим співіснуванням наявність всіх необхідних для соціальної інтеграції і стабільності атрибутів інституціональності.

Цікавим спостереженням щодо ціннісної орієнтації українського суспільства є те, що 12,5% опитаних серед населення пріоритетними вважають духовні цінності; для 18,8% переважають матеріальні цінності; у 5,8% – пріоритет власного Я; найцікавішим є той факт, що для 62,9% опитаних існує «хаос цінностей». [13]

Узагалі, за даними моніторингових досліджень Інституту соціології НАН України, приблизно до 2000 року для українців постійно зростало значення матеріальних цінностей, які науковці ще визначають як «цінності виживання»: через масове збідніння ці цінності поділяло приблизно 75% населення країни, і лише 1% осіб вважали себе прихильниками духовних цінностей. Пріоритет матеріальних цінностей супроводжувався відповідним підвищенням орієнтації

на традиційні цінності, а це – здоров'я, сім'я, добробут, участь у релігійному житті тощо. Однак після 2000 року вага матеріальних цінностей починає дещо знижуватися, і вже 2006 року їх поділяє трохи більше половини населення країни. Це свідчить про синтез ціннісних орієнтацій, у яких поєднуються «цінності виживання» та «цінності самореалізації», і ці цінності поділяє 40% населення. Змішана ціннісна орієнтація найбільш адекватно відповідає сучасним суспільним реаліям, а її подальший розвиток залежить від покращення життєвих умов людей та суспільної ситуації в країні [3].

Динаміка та фактори формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді. Найбільша кількість сучасних досліджень, що стосуються ціннісної проблематики українського суспільства, торкається саме ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. Ця тематика набула значного розвитку в останні два десятиріччя, однак ще в другій половині ХХ ст. різні аспекти ціннісних орієнтацій студентської молоді досліджували Т.В.Власова, Л.В.Зубова, Н.І.Іванцев, Т.А.Кадикова, Н.П.Максимчук, О.Д.Научитель, О.Л.Светлічний, Н.В.Фролова, М.В.Шевчук, М.С.Яницький.

Результати численних соціологічних, психологічних та педагогічних досліджень ціннісних орієнтацій української молоді висвітлені в роботах таких авторів, як Л.М.Денисюк, І.В.Жданова, О.В.Козаченко, Н.Д.Левковська, О.В.Макарова, А.М.Маковецький, Л.П.Морозова, М.І.Пірен, О.І.Попович, Л.В.Романюк, О.В.Савчук, Л.Г.Сокурянська, Л.М.Скок, Д.Р.Щепова, Н.П.Чутова та ін.

Аналіз ціннісних орієнтацій, проведений О.В.Козаченко, демонструє, що домінуючими цінностями сучасної української молоді виявляються міцне здоров'я й сім'я, любов і спілкування з друзями, матеріальне забезпечення. Цінності творчості, пізнання й досягнень, що заслуговують суспільного визнання, визнаються як бажані складові життя. При цьому переважає така життєва установка – «сьогодні треба розраховувати тільки на свої сили, здібності та можливості» [4].

Аналогічні результати демонструє О.В.Макарова. Результати проведеного нею опитування свідчать про те, що переважна більшість студентів в основі структури цінностей бачить сімейний добробут, здоров'я та матеріальну забезпеченість. Значне місце займають цінності професійного становлення, реалізації молоді людини як фахівця, кар'єрне зростання. Водночас загальнолюдські цінності, такі як пізнання, творчість, можливість активного діяльного життя, на жаль, не знаходять належного рівня в ціннісних орієнтаціях студентів [6].

Ці дані підтверджує й дослідження ціннісних орієнтацій студентів, проведене О.В.Савчук. За її даними, найбільш значущими виявилися такі цінності: здоров'я – 72% досліджуваних поставили цю цінність на перше місце; власне благополуччя – 68%; фізична насолода – 56% та розваги – 31%. Найменш значущими для студентів виявилися такі цінності: свобода (21%), благополуччя близьких друзів (18%), чесність (14%), доброта (4%) [12].

Тенденцію до матеріалізації ціннісної картини світу значної частини громадян України й передусім молоді, показує також А.М.Маковецький. Спираючись на дослідження Р.Інглехарта, автор констатує, що сутність глобальної ціннісної динаміки полягає у фундаментальному зрушенні від матеріальних до

соціальних і духовних цінностей, особливо в молодих людей, що безпосередньо пов'язано, на думку Р.Інглехарта, зі значним зростанням матеріального добробуту в країнах Західної Європи, США і Японії [18]. В Україні ж відбувається зрушення в бік матеріальних цінностей. Дослідження, проведене А.М.Маковецьким, демонструє таку ієрархію цінностей українського студентства: здоров'я – сім'я – матеріальний достаток – цікава робота – спокійне життя – високий соціальний статус – інше [7].

Про те, що сім'я, оточення друзів і робота виявляються найважливішими складовими життя української молоді, свідчить Л.П.Морозова. Автор зазначає, що більш високий рівень зацікавленості представників молодого покоління політикою та власним бізнесом означає міжпоколінні зрушення та зміну системи життєвих орієнтирів сучасної молоді [8].

Культурний і духовний рівні сучасної української молоді також безпосередньо корелюють із її ціннісними орієнтаціями. Переважна більшість молодих людей, заклопотана повсякденними проблемами й негараздами, має невисокий рівень культурних потреб, що реалізуються, як правило, в епізодичних і непослідовних зверненнях до культурних цінностей. Культурні потреби й запити здебільшого зводяться до найбільш простих і невимогливих проявів, задоволення чого не потребує організаційних, інтелектуальних чи вольових зусиль (відвідування дискотек, клубних вечорів, перегляд телепрограм і т. п.). Відбувається прагматизація свідомості молоді, спостерігається тенденція до утиску духовних джерел життя [8].

Змістовний і цікавий аналіз динаміки ціннісних орієнтацій молоді за період від 60-х рр. ХХ ст. до початку ХІ ст. був проведений Н.Д. Левковською. Дане дослідження також підтверджує, що сьогодні наявна тенденція до посилення егоїстичних мотивів у молодіжному середовищі, морального релятивізму, відчутна перевага матеріальних мотивів. Разом із тим на другий план відходять колективістські цінності (допомога іншим людям, сприяння розвитку суспільства тощо) [5; 14].

М.І.Пірен указує на те, що в ієрархії термінальних цінностей сучасної молоді перше місце посідають цінності психічного та фізичного здоров'я. На другому місці перебуває любов, під якою молодь розуміє духовну й фізичну близькість із коханою людиною. Третє місце в ієрархії цінностей займає щасливе сімейне життя. Проте не користуються повагою такі термінальні цінності, як громадське покликання, а також продуктивне життя, як максимально повне використання своїх можливостей, сил і здібностей [10].

О.І.Попович висловлює занепокоєння переважанням негативних явищ і процесів, що впливають на формування соціальних цінностей молоді в нашому суспільстві, над позитивними. Автор пише, що сучасна молодь живе в досить жорстких умовах процесу трансформації суспільства, пристосовування до нового часу й здійснює переоцінку поглядів на життя й соціальні цінності. Підкреслюючи роль соціально-економічних перетворень у формуванні життєвих та ціннісних орієнтацій української молоді, О.І.Попович зазначає: «Цінуючи передусім себе, сучасна молодь повертається обличчям до суспільства, сподівається бути усупільненою особистістю, але сучасне українське суспільство пе-

реживає епоху “дикого капіталізму” й тому так багато створює життєвих проблем для молоді» [11].

В одному з останніх досліджень Н.П.Чутова підсумовує вплив різних факторів на формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді й доходить висновку, що молодь є об’єктом суспільного впливу конвергенції соціальних інститутів, соціокультурних спільнот і глобальних транснаціональних інформаційних структур, що визначає процес її соціалізації, й самостійним суб’єктом-носієм певних цінностей і ціннісно-мотивованої суспільної діяльності [16].

Отже, загальні тенденції динаміки ціннісних орієнтацій молоді як в Україні, так і на пострадянському просторі можна описати таким чином. Провідними цінностями більшості молодих людей виявились особисте життя й індивідуалістські цінності [5]. Соціологічні дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді двох останніх десятиліть переконують, що у свідомості сучасної молоді формується тип особистості, характерний для західного суспільства – особистості, яка передоасім цінує себе і вважає, що її діяльність, успіх у житті і т. п. залежать у першу чергу саме від неї. У формуванні ціннісних орієнтацій молоді проявляється тенденція до формування споживацької психології, домінуючими рисами характеру студентської молоді стають заздрість, егоїстичність, корисливість, прагматизм [4; 17].

Волонтерська діяльність як фактор формування ціннісних орієнтацій молоді. Як формується ціннісно-смилова сфера особистості, як суспільство та окремі його інститути можуть вплинути на зростання здорового покоління, орієнтованого на вищі людські цінності? Усі дослідники зазначеної проблеми єдині у тому, що цінності, а отже, і ціннісні орієнтації не константні, вони змінюються в результаті діяльності, накопиченого досвіду тощо. Надзвичайно дієвими інститутами формування ціннісних орієнтацій також є Церква та громадські організації, що сприяють розвитку соціальної активності молоді.

Молодість – це саме такий критичний вік, який є найбільш важливим для формування ціннісних орієнтацій особистості. Саме в юності та молодості формуються світоглядні, філософські, моральні, етичні ціннісні орієнтації особистості [15].

Сформувати таку життєву позицію молоді людини, яка б відповідала здатності до самостійного усвідомленого вибору, соціальній активності та ініціативності, здатності до власних, незалежних від зовнішніх факторів оцінок, неможливо лише засобами переконання без застосування діяльнісного підходу. Дослідження волонтерської діяльності, зокрема в її педагогічних, психологічних та соціалізуючих ефектів (Л.Є.Нікітіна, Н.І.Нікітіна, С.В.Тетерський, І.І.Фрішман, М.В.Шакурова) дають можливість розглядати її як цілеспрямовану діяльність зі створення умов для формування ціннісних орієнтацій, розвитку соціального досвіду та вирішення вікових завдань молоді, залученої до волонтерства. Саме ціннісний аспект волонтерської діяльності сприяє розвитку нових якостей особистості, породжує діяльнісні сенси та актуальні цінності [2].

Висновки. Провідними цінностями в сучасному українському суспільстві є такі традиційні цінності, як здоров’я, сім’я, добробут тощо. Разом із тим є оче-

видною духовна криза українського суспільства, оскільки переважна увага більшості спрямована не на усвідомлення сенсу свого буття, а на матеріальне благополуччя й особистісний успіх, престиж та соціальний статус.

Формування ціннісних орієнтацій молоді має відбуватися не як стихійний процес, а під впливом державних, громадських і церковних інститутів соціалізації. Одним з ефективних чинників формування ціннісних орієнтацій є залучення молоді до діяльності волонтерських організацій.

Розвиток волонтерської діяльності, спрямованої на соціальну допомогу та піклування про всі верстви нужденних, поширення таких волонтерських організацій буде відповідно сприяти поширенню цінностей та ціннісних орієнтацій високого гатунку й сприятиме формуванню здорового суспільства.

1. Анотована презентація наукової доповіді «Ціннісні орієнтації українського суспільства» [Електронний ресурс] / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, факультет соціології. – К., 2012. – Режим доступу: http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/newsfiles/анотована_презентација_доповіді.pdf.
2. Богданова Е. В. Возможности волонтерской деятельности в социальном воспитании студентов [Электронный ресурс] / Е. В. Богданова // Открытая библиотека научных сборников по гуманитарным дисциплинам. – С.Пб., 2012. – Режим доступа : http://utopiya.spb.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=2675:2011-11-07-09-26-11&catid=110:2011-11-04-20-11-23&Itemid=206.
3. Головач Н. М. Ціннісні орієнтації сучасної людини: сутність, трансформація / Н. М. Головач // *Культура і сучасність*. – 2009. – № 2. – С. 7–12.
4. Козаченко О. В. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді [Електронний ресурс] / О. В. Козаченко // *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. пр. / СНУ ім. В. Даля. – Луганськ, 2010. – № 1 (24). – Режим доступу : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/1025>.
5. Левковська Н. Д. Динаміка ціннісних орієнтацій молоді / Н. Левковська // *Політичний менеджмент* : Український науковий журнал. – 2006. – № 1. – С. 85–93.
6. Макарова О. В. Особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді [Електронний ресурс] / О. В. Макарова // *Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут. Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка*. – К., 2005. – № 3, ч. 1. – Режим доступу : http://novyn.kpi.ua/2005-3-1/14_Makarova.pdf.
7. Маковецький А. М. Ціннісні орієнтації української молоді та їхня трансформація: досвід соціологічного аналізу / А. М. Маковецький // *Вісник Львівського університету Серія: Соціологія*. – Львів, 2008. – Вип. 2. – С. 330–337.
8. Морозова Л. П. Духовний світ сучасної української молоді / Л. П. Морозова // *Наука, релігія, суспільство*. – 2003. – № 4. – С. 230–237.
9. Перетяцько Іоасаф. Волонтерство як чинник соціального розвитку молоді у сучасній Україні / Іоасаф Перетяцько // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки* / голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2012. – Т. 2, вип. 104. – С. 49–52.
10. Пірен М. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі / М. Пірен, О. Цілюрик // *Освіта регіону*. – К. : Ун-т «Україна». – 2011. – № 4. – С. 213–218.
11. Попович О. І. Динаміка зміни ціннісних орієнтацій студентів в умовах трансформації українського суспільства (рубрика «Соціум. Наука. Культура. Соціологія») [Електронний ресурс] / О. І. Попович. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-istorich-nauk-popovich-oi-dinamika-zmini-tsinnisnih-orientatsiy-studentiv/>.

12. Савчук О. В. Динаміка ціннісних орієнтацій української молоді / О. В. Савчук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – К., 2012. – № 6. – С. 60–67.
13. Соціальне самопочуття, настрої та ціннісні орієнтації населення України: соціологічне дослідження Інституту соціології НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Table/51>.
14. Фролова Н. Дослідження психологічного механізму трансформацій у системі ціннісних орієнтацій молоді / Н. Фролова // Молода нація : альманах. – К., 1998. – № 7'97 – С. 3–18.
15. Черепанова Л. Г. Личностное становление в юношеском возрасте через участие в волонтерской деятельности / Л. Г. Черепанова // Проблемы и перспективы развития образования : материалы междунар. заоч. науч. конф., (г. Пермь, апрель 2011 г.). – Пермь : Меркурий, 2011. – Т. 2. – С. 25–28.
16. Чутова Н. П. Впливовість мас-медіа на формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді (на прикладі Дніпропетровського регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. супіня канд. соціол. наук : 22.00.04 / Н. П. Чутова. – Запоріжжя, 2010. – 18 с.
17. Щєпова Д. Р. Ціннісні орієнтації сучасного українського студентства / Д. Р. Щєпова // Вісник Запорізького національного університету : [зб. наук. пр.]. Серія: Педагогічні науки. – Запоріжжя, 2010. – № 2 (13). – С. 181–184.
18. Inglehart R. Culture Shift in Advanced Industrial Society / R. Inglehart. – Princenton, 1990. – 68 p.

УДК 316.6

Олена Сухаревська

СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО ВЛАСНОСТІ

В основу статті покладено розуміння «ставлення» як ключової категорії у становленні особистості. Розкрито психологічний зміст ставлення, який полягає в тому, що формується ставлення до власності. Ставлення до власності розглядається як категорія, яка є показником економічної суб'єктності особистості. Підкреслюється психологічний зв'язок ставлення з різними сторонами об'єктивної економічної дійсності, що виражається в діях, емоційних реакціях і переживаннях.

Ключові слова: ставлення, позитивне ставлення, структура, атитюд, установка, ціннісні орієнтири, власність.

The present article focuses on the attitude to the property as to the category that conveys the relationship of intra-and inter-individual reality of the property relations. The article comprises a theoretical analysis of the issue of «attitude». The study is based on the understanding of «attitude» as a key category in the achievement of personhood. The features of attitude as a psychological category are disclosed. The article emphasizes on the psychological relation of the attitude with various aspects of the objective economic reality expressed in actions, emotional reactions and experiences.

Keywords: attitude, positive attitude, structure, achievement and property.

Актуальність дослідження. Особливості ставлення особистості на сучасному етапі визначаються насамперед тим, що цей процес відбувається в умовах загальної соціально-економічної кризи нашого суспільства на фоні суперечливих світових тенденцій глобалізації.